

Пoштарина плаћена у готову.

Privredno - kulturne
Matiце
za Sjevernu Dalmaciju

Државно Тужилоштво
Р. бр. 25/16 1931. у Шибенику
BR.

ГЛАС

Izlazi Četvrtkom.

Privredno - kulturne
Matiце
za Sjevernu Dalmaciju

Godišnja pretplata za našu državu 40 din., za
Ameriku 2 dolara, a za ostalo inostranstvo 80 din.
Članovi Maticе dobivaju list besplatno.
Primjerak 1 din.

Шибеник, 25. Јуна 1931.
БРОЈ 107. ГОДИНА III.

Vlasnik Privredno-kulturna Matica za Sjevernu Dalmaciju
Urednik: MILAN BRKIĆ
Uređuje: Sekretarijat P. K. Maticе

Dalmatinsko Kosovo - Vidovdan - Lazarica

Uoči Vidovdana vatre sa naših planina Dinare, Kozjaka Promine, Koma, Crnopca, Alana, Rujna, Kunovca i drugih visina opomenuće narod na dužni pomen svima našima borcima i stradalnicima za pravdu i slobodu.

Vječni zavjet kosovski koji se obnavlja svake godine na našem Kosovu kod Lazarice crkve ispunjen je sjećanjem na našu prošlost i osjećajem dužnosti u izvršivanju novog kosovskog zavjeta: izrađivanju prave narodne kulture i istinskog blagostanja u svojoj otadžbini i državi.

Kad se bude obnavljala slika iz prošlosti Ravnih Kotara o „Ropstvu Janković Stojana“ i kad narod vidi „svog Stojana sina“ staru majku, sestru Jelu, ljubav kad prepoznaje svog sokola, zai-graće srce od radosti - naročito kad odmah poslije toga vidi svoje nove sokolove: seoske sokolske čete iz Kotara i sa knin-skih strana, kako su se lijepo uvježbali u sokolskoj školi čojstva i junaštva - jer osjeća ljepotu stare čestitosti i novog napredovanja.

Na ovaj sveti dan na našem osvećenom mjestu Matica pali svoju krsnu svijeću, jer sav rad za kulturu i napredak narodni, za koji su žrtvovani milijuni narodnih sinova, podiže na stepen svetiteljstva i herojstva. Toga dana upućuju se narodu riječi sa značenjem proročkim i to je mjesto prikupljanja i obnavljanja snaga - pričešćivanja pred radom za bolju i ljepšu budućnost.

Do viđenja na našem zbornom mjestu.

O D B O R.

NAPOMENA: Na Vidovdan saobraćaće posebni vozovi, a ustavijaće se ubrzani na Kosovu.

Strah pred poljoprivrednim komorama

Na osnivanje poljoprivrednih komora čeka se već dugo vremena. I sada, kad izgleda, da se to privodi kraju, dižu se izvjesna lica i krugovi ne bi li u posljednjem času uspjeli izigrati ono, protiv česa su se borili još od prvog momenta. Najprije su bili protiv svakog javnopravnog korporativnog organizovanja poljoprivrednika. To je bilo doba njihove pune diktature, i za to su uspijevali to pitanje potiskivati s dnevnog reda, kad god bi se ono silom prilika samo nametalo. Ali to je doba prošlo, prilike su se promijenile i ove neodoljivo nameću zahtjeve, protiv kojih se nemoguće boriti. Ipak, protekcionisti, stari protivnici poljoprivrede, ne napuštaju borbu. Kad nijesu mogli spriječiti ostvarenje predstavništva poljoprivrednika, oni nastoje, da do toga predstavništva dode u takvoj formi, u kojoj to predstavništvo ne bi značilo ništa, ništa ne bi moglo, ništa ne bi predstavljalo. Stoga oni upiru sve sile, da poljoprivrednici ne dobiju svoje samostalne komore, nezavisne od drugih komora, nego da njihovi predstavnici »udu« u već postojeće privredne komore, trgovačke i industrijske. Oni svjesno idu za tim, da bi organizovano predstavništvo zemljoradnika izigrali, da bi ga pod uticaj drugih privrednih redova doveli, da bi ga u radu što je moguće više paralizovali. Pri tome se oni služe raznim argumentima. Ali kako ne žele, da izgleda, da oni to rade radi vlastitih interesa, oni se trude da te argumente obuku u privlačive, ali prazne, fraze. Evo njihovih argumenata, kojim oni dokazuju neshodnost samostalnih poljoprivrednih komora: 1. Samostalne poljoprivredne komore biće veoma skupe ustanove, koje će naša poljodjelstva teško uzdržati. 2. Administracija će biti veoma spora, jer će se velik broj pitanja morati rješavati pismenim putem. 3. Samostalne poljoprivredne komore dobile bi brzo karakter sindikalnih ustanova i zato bi brzo počele isticati maksimalne zahtjeve, bez ikakvog obzira na industriju, trgovinu, zanatstvo. U takvoj podvojenosti u radu nestalo bi svake privredne kohezije. 4. Samostalne poljodjelske komore u prvom redu i u punom opsegu, a bez ikakvog obzira na ostale privredne grane, štatile bi interese agraraca, pa bi se taj stalež osilio na štetu cjelokupne privrede. A kao dokaz ovog posljednjeg, navodi se, da su radi osiljenih agraraca u Čehoslovačkoj tamošnji (t. j. čehoslovački) industrijalci izgubili tržište u Mađarskoj. Slično da bi se i kod nas dogodilo, a to da bi bilo od nedoglednih posljedica. Končno 5. Trgovačke i obrtničke komore zastupaju i zaštićuju cjelokupno gospodarstvo svoga područja, dok bi naprotiv samostalne poljoprivredne komore zastupale interese jedne grane, što da je na štetu skladnosti i uzajamne pomoći oko dobro organizovanog napretka.

O tome, kako da se korporativno organizuju pojedini privredni redovi, raspravljalo se je kod nas opširno. Jedni su bili za zajedničke komore — sistem, koji postoji u Hrvatskoj; drugi su bili za odvojene, kakve postoje u Srbiji. Za zajedničke komore postoji jedini razlog: srazmjerno manji troškovi njihovog uzdržavanja. I ništa više. Svi oni drugi razlozi o skladnosti interesa, uzajamnoj pomoći itd. samo je slabo prikriveno navraćanje vode na svoj mlin.

Poljoprivredne komore biće isto toliko skupe, koliko su skupe i trgovačke i industrijske. U koliko broj članova poljoprivrednih komora bude veći, u toliko će troškovi manje teretiti pojedinog člana, u toliko će poljoprivrednici biti manje opterećeni nego industrijalci, trgovci, zanatlije. Istina, i to malo opterećenje poljoprivrednici bi teže snosili nego oni prvi. Ali se misli, da se za uzdržavanje poljoprivredne komora ne bi uvodili novi tereti. Komore bi imale dobivati sredstva ili iz poljoprivrednih zaklada ili iz prireza. U ovom posljednjem slučaju neminovno bi bilo smanjivanje neposrednih poreza na zemlju. Na taj način komorama bi se osigurala sredstva bez novog opterećenja poljoprivrednika. Ne treba, uostalom, zaboraviti, da bi zajedničke komore iziskivale i veće izdatke nego što ih sada imaju. Istina, ukupni troškovi pojedinih samostalnih komora bili bi manji nego što bi bili troškovi zajedničkih komora. Ali vrijedno je žrtvovati malo veću svotu, da se ne bi paralizovao rad komora. Kad se radi o uspješnom djelovanju komora, nema smisla biti cicija pa svaku paru preokretati po nekoliko puta, kad se na drugim stranama dava bez mjere. — Kaže se, da će administracija poljoprivrednih komora biti spora. To je moguće, ali samo za prvo vrijeme, dok se administratori ne upute posao.

Nerazumljivo je, zašto bi administracija poljoprivrednih komora uvijek bila sporija nego, recimo, administracija trgovačkih. Ili gospoda advokati trgovaca i industrijalaca misle, da će administraciju u komorama voditi sejacji? Administracija poljoprivrednih komora moći će istim tempom obavljati posao, kako ga obavlja administracija trgovačkih komora. Ako bi se, pak, pretpostavilo, da sama priroda posla poljoprivrednih komora traži neku uspostenost rada, onda bi to trebalo pretpostaviti i onda, kad bi komore bile zajedničke. A to je, također, argument za samostalne komore, jer bi inače ovoj sporiji rad ometao onaj brži, ekspeditivniji, te bi jedna sekcija smetala drugu u njezinom djelovanju. — Bez ikakve je vrijednosti navod, da bi pokraj samostalnih poljoprivrednih komora nestalo svake privredne kohezije. Privredna kohezija je stvar privrednog interesa i gdje nema ovoga nema ni privredne kohezije. Naivno je vjerovati, da bi se privredna kohezija mogla stvoriti zajedničkim komorama, oko te kohezije inače ne bi bilo. Jer bi se po istoj logici moglo misliti, da bi se istovjetnost interesa radnika i poslodavaca mogla stvoriti i protivnost ukloniti zajedničkim radničkim i poslovačkim komorama. Privrednu koheziju stvaraju zajednički interesi, a ne zajedničke kancelarije. Kad, na pr., poljoprivrednici traže ukidanje uvoznih carina na poljoprivredne mašine i sprave ili modru galicu, a proizvođači se tih artikala tome protive, onda se među njima ne može stvoriti privredna kohezija ni onda, kad bi oni zajedno spavali, a nekoli se nekoliko puta godišnje u jednoj kancelariji sastajali. Ako li, pak, među pojedinim privrednim redovima postoji skladnost interesa, onda i nije potrebno, da oni zajedno pišu vladi pretstavke. Što se pak tiče tvrdnje, da bi se samostalne poljoprivredne komore brzo pretvorile u sindikalne organizacije i isticale maksimalne zahtjeve bez obzira na

industriju, trgovinu, zanatstvo, to je stvar, koja ne bi trebala mnogo da ljuti pretstavnike tih redova. A osim toga to bi bilo po načelu: vraćam ti milo za drago. Jer ti su isti industrijalci, na primjer, uživali carinsku zaštitu na pivo u vrijednosti od 180 posto. A i po novom trgovinskom ugovoru sa Čehoslovačkom uspjeli su naši industrijalci obezbijediti uvozu carinu na pivo u vrijednosti 100 posto. A sve to na štetu izvoza naših agrarnih produkata, a na korist šest fabrika pive. I tako dalje. Uostalom, misle li ta gospoda, da bi poljoprivrednicima mogli zabraniti isticanje maksimalnih zahtjeva sve kad bi ovi bili pretstavljeni u zajedničkim komorama? U svakom slučaju i to je jedan razlog za samostalne komore. Jer ako bi im to zabranili, onda poljoprivrednici s pravom traže posebne komore u kojima će slobodno, prema svojim interesima, moći donositi odluke i isticati zahtjeve. A ako bi im to dopušteno bilo, onda je industrijalcima i dr. svejedno, gdje bi oni te zahtjeve donosili: u samostalnim komorama ili sekcijama zajedničkih komora. — Prigovara se samostalnim poljoprivrednim komorama, da bi one u prvom redu štatile interese poljoprivrednika, da bi se ovi osilili na štetu cjelokupne privrede i da bi se moglo dogoditi našoj industriji ono, što se je dogodilo Čehoslovačkoj: da izgubi neka tržišta. Ti su prigovori suvišni i neosnovani. Poljoprivredne komore i osnivaju se baš zato, da bi štatile poljoprivredu i poljoprivrednike, isto onako, kao što i ostale komore štite interese onih, koje predstavljaju. Ili se zar traži, da poljopr. komore štite interese industrijalaca?

Bi li poljoprivredne komore u svom radu uzimale obzir i na ostale privredne grane, sasvim je bez interesa za pitanje, o kojemu je riječ. Poljoprivredne komore, kao i druge privredne komore, imaju, u glavnom, savjetodavni karakter. One, kao ni druge komore, ne bi imale vlasti ni sredstava da svoje zaključke, želje i savjete neposredno sprovedu u djelo. One bi, istina, radile i neke poslove, kojima bi se neposredno poljoprivreda unapređivala. Ali toga rada ne treba industrijalci da se plaše. Onaj drugi rad, upućivanje savjeta i želja vladi u svrhu ekonomsko-političke zaštite interesa poljoprivrede, ne bi opet trebao da straši druge privredne redove. To iz prostog razloga, jer su to samo želje i savjeti. A vlada je slobodna, da ih primi ili odbaci. Vlade su i do sada imale slobodne ruke, da li će uvažiti zahtjeve trgovačko-industrijskih komora, premda su ih one, najčešće, primale pod gotov groš i provodile na štetu ostalih privrednika. Uostalom, što se imaju ti sada huniti, kad su oni kroz čitavih 12 godina isticali zahtjeve bez obzira na ostale privredne grane, koji su zahtjevi u istinu bili štetni po cjelokupnu privredu. Jer i za današnju našu privrednu krizu dobrim dijelom nose odgovornost naši industrijalci, koji su postavljali zahtjeve protivne cjelokupnoj našoj privredi. Što se tiče navoda, da su se agrarci u Čehoslovačkoj osilili preko poljoprivrednih komora, to je netačno. Čehoslovački agrarci došli su do političke prevlasti i velikog uticaja u privrednim pitanjima ne preko svojih komora nego preko svojih političkih organizacija. I veliki uticaj poljoprivrednih komora u Čehoslovačkoj u pitanjima ekonomike politike jeste posljedica toga, što je njihove zahtjeve podupirala i u vladi provodila agrarna

stranka. Možemo se složiti sa mišljenjem industrijalaca, da bi uticaj poljoprivrednih komora mogao biti od nedoglednih posljedica, samo dodavamo: korisnih posljedica. Doista je vrijeme, da se taj uticaj osjeti. Zar nije čudno (da se ne kaže što drugo), da se uticaj industrijalaca i trgovaca, koji sačinjavaju oko 5% stanovništva, isključivo osjećao, a da o uticaju poljoprivrednika, kojih ima oko 80 posto, nije moglo biti spomena? — Vrlo je dražesna tvrdnja, da trgovačko-obrtničke komore zastupaju i zaštićuju cjelokupno gospodarstvo svoga područja. Možda će koji dobro namjerni i neobavješteni naivčina u to povjerovati. Ali onaj, ko zna, kako stvar stoji, može se tome samo nasmejati. U stvari trg.-obrtničke komore zastupale su i zaštićivale samo interese industrijalaca. Ili misle, da se je zaboravila uloga ljubljanske trg. komore, borba oko održanja sadašnje carinske tarife i još mnogo drugih sivarli? Ili valjda misle, da poljoprivrednici ne znaju, šta se krije iza riječi novoga pretsjednika zagrebačke trg. komore, g. Arka, izrečenih prilikom njegova izbora za pretsjednika? Bijela vrana među trg. komorama je beograd. trg. komora. Ona je zaista radila na zaštiti cjelokupnog gospodarstva svoga područja. Ni ona, dakako, nije to radila iz sentimentalnih razloga, nego iz dobro sračunatih interesa. Ali joj ipak treba priznati, da nije suviše bila zaslijepljena isključivo svojim sadašnjim interesima. Zanimljivo je, da industrijalci sada ističu »skladnost i uzajamnu pomoć oko dobro organizovanog napretka«, a gdje su do sada s time bili? Ili oni pod »dobro organizovanim napretkom« razumiju napredak svojih profita i dividenda?

Nijedan razlog, dakle, ne govori za zajedničke komore, barem ne za zajedničke komore poljoprivrednika i trgovaca-obrtnika-industrijalaca. Hoće li ovi posljednji imati svaki svoje posebne ili zajedničke komore, o tome nećemo ovdje govoriti. Njihova je stvar, u kakvom će braku oni međusobno živjeti. Što ovdje želimo naglasiti, to je, da je od najvažnijeg interesa po poljoprivrednike, da imaju svoje posebne i samostalne komore, koje neće stajati ni pod čijim utjecajem, kojih rad neće biti otežavan ničijim radom, i koje će se u svom djelovanju rukovoditi isključivo dobro uočenim interesima poljoprivrede. Na onima je, koji budu stajali i nad poljoprivrednim i nad ostalim komorama, da različiće težnje raznih komora, svedu u jedan sistem dobro vodene ekonomske politike, koji ima da očuva i poveća korist onome, kome ona zapravo pripada. B.

RAD U NARODU

KROZ RAVNE KOTARE

- Od Podgorja do Primorja -

Predstavnici Zadružnog Saveza, Zadružne Matice i Privrednog Saveza počeli su zajednički obilaziti pojedine varoši i sela, i poslije ovog puta, koji će trajati više od mjesec dana, utvrdiće se što je neophodno potrebito i moguće, da se uradi za napredak jednog od najzapuštenijih djelova naše države. Već dosad se je opazilo da se mora odmah održati nekoliko tečajeva, koji će svršiti stotinjak ljudi naših sela, koji će biti pokretači rada, a pored njih održaće se naročiti tečajevi i pripreme sa učiteljima i sveštenicima, koji će biti glavni

Државно Тужилоштво Шибенику
Прик. 24/6 1931. у сати
БР.
БР.

ГЛАВНИ ОДБОР
НАУЧНИ ОДБОР

Постарина плаћена у готову.

Izlazi Četvrtkom.

Privredno - kulturne
Matice
za Sjevernu Dalmaciju

ГЛАМС

Привредно - културне
Матике
за Сјев. Далмацију

Godišnja pretplata za našu državu 40 din., za
Ameriku 2 dolara, a za ostalo inostranstvo 80 din.
Članovi Matice dobivaju list besplatno.
Primjerak 1 din.

Шибеник, 25. Јуна 1931.
БРОЈ 107. ГОДИНА III.

Vlasnik Privredno-kulturna Matica za Sjev. Dalmaciju
Uređuje: Sekretarijat P. K. Matice

Dalmatinsko Kosovo - Vidovdan - Lazarica

Uoči Vidovdana vatre sa naših planina Dinare, Kozjaka Promine, Koma, Crnopca, Alana, Rujna, Kunovca i drugih visina opomenuće narod na dužni pomen svima našima borcima i stradalnicima za pravdu i slobodu.

Vječni zavjet kosovski koji se obnavlja svake godine na našem Kosovu kod Lazarice crkve ispunjen je sjećanjem na našu prošlost i osjećajem dužnosti u izvršivanju novog kosovskog zavjeta: izrađivanju prave narodne kulture i istinskog blagostanja u svojoj otadžbini i državi.

Kad se bude obnavljala slika iz prošlosti Ravnih Kotara o „Ropstvu Janković Stojana“ i kad narod vidi „svog Stojana sina“ staru majku, sestru Jelu, ljubav kad prepozna svog sokola, zagraće srce od radosti - naročito kad odmah poslije toga vidi svoje nove sokolove: seoske sokolske čete iz Kotara i sa kninskih strana, kako su se lijepo uvježbali u sokolskoj školi čojstva i junaštva - jer osjeća ljepotu stare čestitosti i novog napredovanja.

Na ovaj sveti dan na našem osvećenom mjestu Matica pali svoju krsnu svijeću, jer sav rad za kulturu i napredak narodni, za koji su žrtvovani milijuni narodnih sinova, podiže na stepen svetiteljstva i herojstva. Toga dana upućuju se narodu riječi sa značenjem proročkim i to je mjesto prikupljanja i obnavljanja snaga - pričešćivanja pred radom za bolju i ljepšu budućnost.

Do viđenja na našem zbornom mjestu.

O D B O R.

NAPOMENA: Na Vidovdan saobraćaće posebni vozovi, a ustavićaće se ubrzani na Kosovu.

Vlasnik: Za glavni Odbor Matice dr. Nikola Subotić. - Urednik Milan Brkić Šibenik. - NovaŠtamparija Šibenik. - Zastupnik Nikola Čikato.

saradnici na ekonomskom i kulturnom razvitku ovih krajeva. Kad se pripreme ljudi za rad u cijelom jednom kraju onda će pristupiti osnivanju zemljoradničkih zadruga u svakom selu, a našavljajčkih zdravstvenih, mljekarskih, vinarskih, peradarskih i drugih za skupine od nekoliko sela, gdje se nađe dovoljno ljudi za rad. U vezi sa ovim radom izvodit će se asanacije, održavati domaćičke škole, uvoditi u upotrebu mašine za bolje i lakše obrađivanje zemlje, osnivati uzorna gospodarstva itd.

Jedan program rada čija se je potreba kroz godine osjećala, počinje se sada ostvarivati na jednoj širokoj osnovi, uz saradnju svih nadležnih faktora i organizacija, koje će pr pomoći ovu akciju, pomažući formiranje jedne samostajne zadrugne skupine, u kojoj će djelovati uprava, koja će stati u svakodnevnoj vezi i obilaziti naša mjesta i ljude, potičući ih i upućujući ih na rad i pomažući im, da što lakše ostvare svoje ciljeve, koji potiču iz raznih potreba.

Po svim mjestima, kroz koja smo prošli, osjetilo se je kako se je davno trebalo početi ono što se sada počinje, jer mnogi ljudi već dugo vremena čekaju na one, koji će im pomoći, da se pokrenu u borbu za oslobođenje od smetnja za napredovanje (neznanje, siromaštvo, osamljenost) i stvaranje povoljnih uslova za razvitak (udruživanje, nabavljanje kredita i drugih sredstava za proizvodnju, preradu i prodaju, raznih kulturnih ustanova i t. d.)

U Novigradu, gdje smo bili 14. juna, istakla su se pitanja, od čijeg rješenja zavisi pomoć našem siromašnom Podgorju, gdje žive čestiti i radišni ljudi, ali ako im se ne omoguće nova zanimanja, koja će razvijati s svojom radišnošću oni pred sobom gledaju svakodnevno propadanje. Podvelebitski kanal tako je bogat ribom, da pomaganje ovog pitanja preko ribarskih zadruga daje izgled velikih uspjeha. Pčelarstvo gornjih podgorskih sela može im mnogo olakšati življenje, kao i razvitak racionalnijeg stočarstva. S druge strane vinarstvo, uljarstvo, voćarstvo, peradarstvo itd. ukazuju načine, sa kojima se može pomoći.

Pridraga, u kojoj je jedan lijep broj ljudi pregorio i radni dan (15 juna) samo da se može posavjetovati sa ljudima o svom dobru, pokazuje sliku jednog naprednijeg sela, gdje su ljudi i radišni i štedišni, ali dosad nijesu stvarali nikakvih svojih organizacija i ako njihova zemlja sa vinogradima, maslinama i povoljnim uslovima za voćarstvo pruža izgled jedne lijepe budućnosti, s obzirom na ljude, koji će sigurno biti kadri, da sa uspjehom vode svoje zajedničke poslove.

U Islamu, u kuli Janković Stojana, sa nekoliko izabranih ljudi utanačili smo što se može da uradi, vršeći izbor najboljih ljudi, u onim nepreglednim prostorima zemljišta, gdje je sposobno za svaku kulturu, ali samo čeka ljude i sredstva za rad, pa da ovaj kraj prednjači po svom bogatstvu i po proizvodima svake vrste.

U Smilčiću, središtu Općine Ravnih Kotara, isticana je potreba nabavke motornog pluga i drugih alata za veće površine zemljišta (vršilice i dr.), što će se moći postići na zadrugnoj osnovi. Isto tako ostvarenje voćnog rasadnika i pripremanje za obrađivanje velikih prostorija zemljišta za zajedničke potrebe, što će se također može postići udruženim načinom, pretstavlja osnovna pitanja ovih sela, a mogu se dosta lako ostvariti.

U srijedu, 17. juna, u Zemunik, na istom mjestu gdje se je održao i dosad više puta spominjani narodni zbor Ravnih Kotara od 17. oktobra 1925. godine, koji je istakao glavne potrebe ovih krajeva, opet se je povela riječ o sadanjem stanju i zadacima, koje treba što prije ostvarivati. Sa zadrugnim nastojanjem kroz malo vremena otvoriće se u Zemunik bolnica, poljoprivredna stanica, na kojoj će se držati poljoprivredni, zadrugni, higijenski i domaćički tečajevi. Mljekarska Zadruga otpočela je opet svoj rad. Zdravstvena Zadruga sada je u stanju da rad proširi. Seoska blagajns također obnovit će svoj rad.

U Smokoviću, 18. juna u razgovoru sa zadrugarima u Zadrugnom Narodnom Domu, iznio se je istorijat svih onih nastojanja, koja su se preduzimala i ostvarivala kroz sve ove godine rada. Sada kada se vidi Narodni Dom, veliki podrum Vinarske Zadruga, veličanstvena zgrada narodne

osnovne škole, pa rad u zdravstvenoj i mljekarkoj zadrugi, čija su središta prenesena u Zemunik, kao i pripreme za bolnicu, poljoprivrednu stanicu i domaćičku školu, predstavljaju napore, koji su se uložili u hiljadama nadnica (preko šest hiljada), u izrađivanju novih shvaćanja i uvođenja naprednijih načina rada. Ti su tereti u ovim slabim godinama bili tako teški, da su počeli bili očajavati, ali u tom su rasporedili rad u zadrugama svoga sela (nabavljajčkoj, koja je i dosada pribavljala na stotine hiljada dinara sredstava za proizvodnju; vinarskoj, koja će biti sposobna, da prima oko šest hiljada hektolitara masta; kreditnoj, koja ima svoj lijepi Narodni Dom, i koja u kreditovanju ima važnu ulogu) kao i u zadrugama, koje su sami osnovali, pa im prenijeli središta u Zemunik (mljekarskoj i zdravstvenoj sa ambulantom i apotekom).

Iz ovih sela prešli smo u Primorje i 19. juna imali smo sastanak sa seljacima u selu Diklu. Među njima je

prednjačio njihov čestiti starina, don Mičo Čurković, koji već pedesetčetiri godine među njima služi i radije se, da će u tom selu i sa svoje strane nešto pr pomoći, da se i u Diklu počne razvijati rad i udruživanje. U ovom će radu prednjačiti g. Ante Šundor, koji je pred dvije godine svršio u Kninu zadrugno-poljoprivredni tečaj, a imaju lijep broj boljih ljudi u selu, koji će se početi udruživati.

Kožino je bilo u jednom naročito svečanom raspoloženju. Cijelo selo iskičeno zastavama, cijelo selo (muški i ženski, mladačarija i starci) došli na sastanak i cijelog dana nekoliko najizabranijih ljudi nijesu nas ostavljali, ulazeći u raspravljanje pojedinik pitanja, a neobično su dobro pripremljeni za rad. Uloga njihovog učitelja nesumnjivo je vrlo uspješna, kao što se uopće opaža lijepa uloga učitelja u ovim primorskim selima.

O daljnim posjetama drugi put.

Kožino, 20. juna 1931. L. M.

Zadrugarstvo

Zdravstveno zadrugarstvo

U prošlom broju našeg lista donijeli smo članke gg. dra Ivanića i dra Konstantinovića o osnovama rada na selu uopće, a posebno zdravstvenog podizanja naroda, a danas donosimo jednu sliku razvoja zdravstvenog zadrugarstva, koje je započelo sa najskromnijim počecima, a danas je najjača i najljepša zadrugna grana kod nas.

Nema ni jednog pravca zadrugnog rada, koji je pokazao na selu tako jake i tako lijepe uspjehe kao zdravstvene zadruge.

I po našim selima zdravstvene su zadruge kadre da naviše doprinesu našem napretku.

Pokretač i osnivač ovog rada pok. dr. Gavriilo Kojić bio je nekoliko puta kod nas i utvrđivao je jedan cijeli plan rada, koji treba provesti u Sj. Dalmaciji. Iznenada smrt prekinula je mnoge osnovne njegove u ovom najznačajnijem pokretu poslije oslobođenja, ali njegovi saradnici nastavljaju njegovo veliko djelo i svu svoju pažnju hoće da obrate baš sada Sj. Dalmaciji.

Do nas stoji, da njihova nastojanja urode što boljim plodom i sa našom dobrom voljom i saradnjom u ovom pokretu, u kojem može učestvovati i naš najsiromašniji čovjek, možemo se uvjeriti, da se i kod nas može doći do onih istih sigurnih uspjeha, do kojih se dolazi i u drugim krajevima.

Stručnjaci iz drugih država, pa čak i iz daleke Amerike, dolaze da proučavaju rezultate rada zdravstvenog zadrugarstva kod nas i uvjeravaju se, da je to najuspješniji način zdravstvenog podizanja naroda.

Z. Z.

Živi primjeri: Zadrugarstvo u Čehoslovačkoj

Do 31. prosinca 1930. godine bilo je u Čehoslovačkoj 11.029 poljodjelskih zadruga. Od toga je bilo 5.853 kreditne zadruge. Među njima je 351 zadruga za kupovinu i prodaju, 416 mljekarskih zadruga, 65 mlinarskih, 306 zadrugnih tvornica žaste, 213 zadruga za gojenje i iskorišćavanje stočarstva, 1.935 strojarških i za produkciju električne struje, 180 građevinskih i stambenih, 1.120 za podizanje stovarišta, 36 tekstilnih zadruga i mnogo drugih.

Zadruge su organizirane u dvanaest zadrugnih saveza, od kojih je prema narodnosti osam čeških, tri njemačke i jedna poljska. Svi ti savezi su se 1921. godine udružili u »Centrokoooperativ, Savez udruženih poljodjelskih zadruga u Čehoslovačkoj« sa sjedištem u Pragu, gdje su usredotočeni svi poljodjelski zadrugari iz Čehoslovačke bez obzira na narod-

nost, vjeroispovijest i političku orijentaciju.

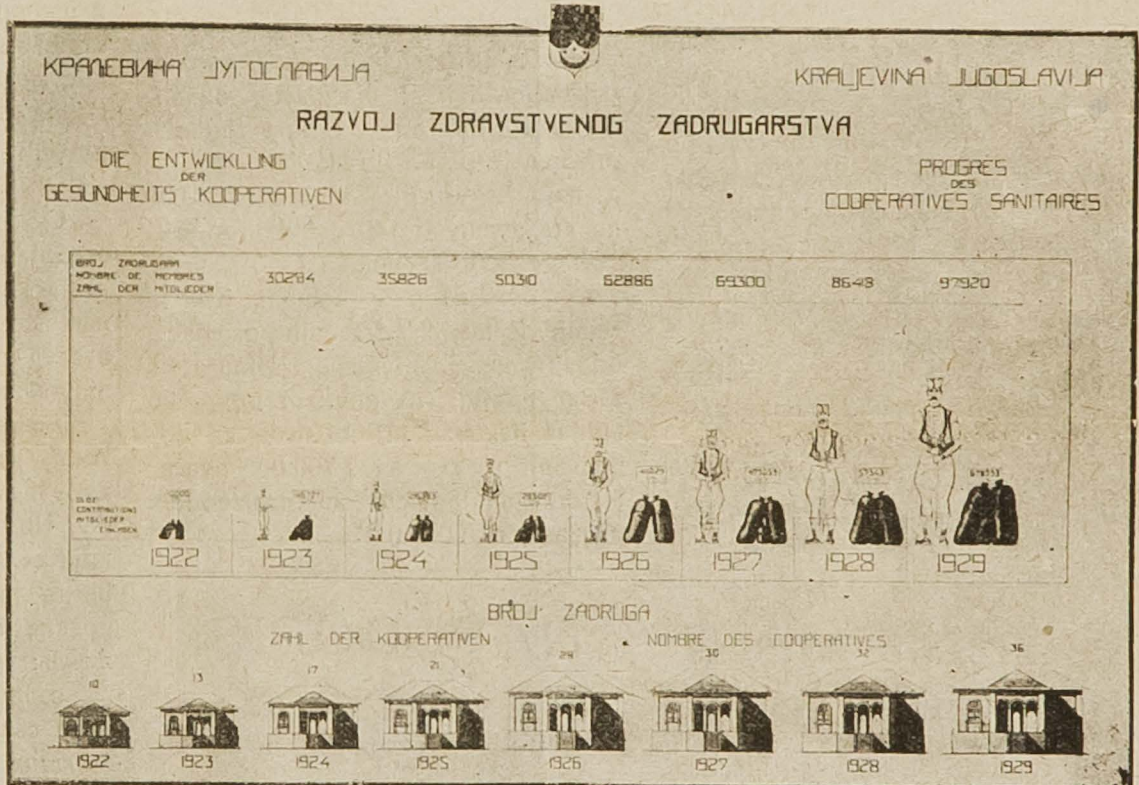
Zadrugarski savezi vrše za svoje zadruge redovan organizacioni, finansijski i revizionski posao, dok kupovinu potrebnih stvari za poljodjelce i prodaju poljodjelskih proizvoda izvršava jedanaest trgovačkih centrala, koje je svaki pojedini savez posebno organizirao. Te centrale u nekim slučajevima, naročito kod kupnje umjetnog gnojiva, postupaju zajednički pod vodstvom »Naknponog saveza poljodjelskih zadruga u Pragu. Godine 1930. kupio je taj savez 74.000 vagona robe u vrijednosti od preko 406 milijuna Kč.

Glavni rad poljodjelskih zadruga u Čehoslovačkoj odnosi se, kao što se iz njihove podjele vidi, na kreditiranje, osnivanje stovarišta i pomaganje. Kreditne zadruge zvane »Raifeisenove« (po osnivaču) su u Češkoj, Moravskoj i Šleskoj tako raširene, da

nema tako reći sela, gdje ne postoji slična institucija za uzajamno pomaganje. U Slovačkoj i Podkarpatskoj Ruslji, gdje ih je prije rata bilo vrlo malo, sada se intenzivno osnivaju.

Prema posljednjim statističkim podacima 5.853 kreditne poljodjelske zadruge imaju preko jednog milijuna članova, 58 milijuna članova, 166 milijuna. Kč rezerve i raspolažu sa 7.088.000.000 Kč uloga. Diskontna stopa je 5 po sto, za zajmove se ubire 5 do 7 posto kamata (u Slovačkoj nešto više). Isto tako skoro u svakom kotaru postoje zadruge za podizanje stovarišta, koje preuzimaju i prodaju proizvoda svojih članova. Posljednjih godina je prosječan promet robe u tim stovarištima iznosio 180.000 vagona godišnje. Osim toga te zadruge imaju na stovarištu i sve potrebne predmete za poljodjelce.

Vrlo veliki uspjeh imaju društva

Do nas stoji, da njihova nastojanja urode što boljim plodom i sa našom dobrom voljom i saradnjom u ovom pokretu, u kojem može učestvovati i naš najsiromašniji čovjek, možemo se uvjeriti, da se i kod nas može doći do onih istih sigurnih uspjeha, do kojih se dolazi i u drugim krajevima.

koja se zanimaju industrijskom preradom, eventualno prodajom poljodjelskih proizvoda. Broj zadruganih tvornica žeste u Čehoslovačkoj iznosi danas 306, a te tvornice proizvode 73 po sto cjelokupne produkcije žeste u državi. Mljekarske zadruge se trude da mlijeko svojih članova dobro prerade i prodadu. Naročito u posljednje vrijeme pokazuju znatan uspjeh, osobito u velikim gradovima, gdje je njihovim uticajem veoma porasla potrošnja mljekarskih proizvoda. Posljednje godine su mljekarske zadruge preradile 300 milijuna litara mlijeka. Broj tih poduzeća uslijed unosnosti stalno raste, a usavršava im se i tehnička sprema.

Usavršavanju poljodjelske proizvodnje doprinose potporne zadruge, koje nabavljaju poljodjelske strojeve električnu struju, plemenitu marvu sjeme itd. Električarske zadruge imaju velikih zasluga oko podizanja životnog standarda čehoslovačkih poljodjelaca i to ne samo u gospodarskom, nego i u kulturnom pogledu. Danas je u Čehoslovačkoj 8.355 općina osvjetljavano električnom rasvjetom od toga 1.755 pomoću zadruga.

U posljednje vrijeme se velika pažnja posvećuje zadrugama čiji je zadatak da unaprede gojenje marve i iskorišćavanje stočarstva. U jeseni prošle godine je u Pragu osnovan Poljodjelski savez za iskorišćavanje stoke. Rezultat rada toga saveza i pored kratke egzistencije veoma je dobar.

Dobra organizacija poljodjelskih zadrugarstva u Čehoslovačkoj pomaže poljodjelicima naročito u eri krize. Na polju kredita i trgovine, zadruge su zaštitnice poljodjelskih interesa i pomažu da poljodjelci prevale bar najteže časove. Stalno vode uspješnu borbu protiv krize i dokazuju da je samopomoć na zadrugarској бази najbolje sredstvo za podizanje poljodjelstva i njezino osiguranje.

Privredne vijesti

Oporezovanje rakijskih kotlova.

Po raspisu ministarstva finansija, odjeljenja za poreze, zemljoradnici, koji kotlove za pečenje rakije daju u najam uz izvjesnu otštetu, oporezovaće se tečevinom samo onda, kad to poslovanje ima karakter stalne zanatske radnje. Davanje kotlova u najam smatra se sezonskim poslom, ali će imati karakter stalne zanatske radnje, ako se za vrijeme te sezone (već prema prilikama pojedinog kraja jesen ili zima) iskorišćuje pretežno putem iznajmljivanja. Za ocjenu ovoga momenta od važnosti je, da li lice, koje kotao iznajmljuje, ima samo toliko sirovina za pečenje rakije, da mu je kotao neophodno potreban ili ne. Ako takvo lice obzirom na veličinu gospodarstva nema potrebe za kotlom, jer nema sirovina za pečenje rakije ili ih obično ima samo u neznatnoj količini, onda će se iznajmljivanje smatrati obrtnim poslovanjem, pa makar se kotao upotrebljavao s vremena vrijeme. Obratno, ako zemljoradnik treba kotao u svom gospodarstvu, jer je veličina gospodarstva tolika ili način gospodarenja takav, da je kotao neophodno potreban, onda će se iznajmljivanje smatrati sporednim zanimanjem, koje nema karakter stalnosti, a prema tome će se oporezovati.

Jugoslovenska zadruga za izvoz stoke i stočarskih proizvoda

osnovana je krajem prošlog mjeseca u Beogradu. Zadruga ima karak-

ter proste profesionalne organizacije, koja će se starati o interesima svojih članova, kao i stočarskim interesima cijele zemlje. Zadruga neće stoku ni kupovati ni prodavati. Ona ima za cilj da određuje, koliko će koji izvoznik i u kojem vremenu stoke izvesti. Na taj način će se vršiti raspodjela tržišta, otstranjivati prenatrpanost stoke na pijaci i onemogućiti časoviti padovi cijena. Izvoznici će i nadalje izvoziti stoku za svoj račun i na svoj rizik, ali će ih zadruga pomagati kreditima. Članom zadruge može postati svaki izvoznik stoke, proizvođač i zemljoradničke zadruge.

Podizanje stočarstva u Austriji.

Austrija je u prošloj godini izvezla oko 7 milijuna šilinga (56 mil. dinara) mliječnih proizvoda. Kad se zna, da je ona ranijih godina uvozila mliječnih proizvoda za 40 milijuna šilinga (320 mil. din.), onda se vidi, koliki je napredak postignut u podizanju stočarstva. Još jedna činjenica: dovozi austrijskih govoda na bečko tržište u god. 1930. iznosili su samo 22 posto, Ove god. oni su u stalnom penjanju i već dostižu 43 posto. Eto šta može pametan i smišljen rad da učini. Od jedne uvozne države, Austrija je postala izvozna država.

Briga za stočarstvo u Rusiji.

Pošto je postigla velike u uspjehe u zemljoradnji, Rusija nastoji da podigne i stočarstvo. U tu svrhu napravljen je plan, po kojemu će se u najbliže vrijeme sagraditi 20.000 bunara, osnovati 140 državnih stočarskih posjeda, sa milijun i po govoda, a na površini od 2 milijuna hektara zemlje. Zatim 350 državnih posjeda za odgajivanje i tovljenje svinja, sa 218.000 svinja, na površini od preko milijun hektara; 115 posjeda za odgajivanje ovaca, sa 2.700.000 ovaca; 52 državna posjeda za proizvodnju maslaca, sa 50.000 krava.

NAŠI DOPISI

Knin, 13. juna

Učiteljska skupština u Kninu.

U subotu, 13. juna, održala se je u Kninu, u prostorijama „Privredno-kulturne Matice“ učiteljska skupština, na kojoj su predstavnici Matice i Privrednog Saveza pretresali sa gg. učiteljima i učiteljicama — a bilo ih je na okupu preko četrdeset — o načinima savremenog rada na selu. Ovo je bio značajni sastanak, na kojem se je opazila — i po broju učesnika i po njihovom interesovanju za razna pitanja — potreba, da se u ovim pitanjima što više gg. učitelji i učiteljice uvode u rad.

A ima dosta i mogućnosti i razloga, da se aktivnost ovog važnog društvenog reda što jače ispoljava.

Naš „Glas“ može imati u učiteljima svoje najvjernije saradnike, može biti izraz njihovih najljepših nastojanja i rada, kao organ narodnog prosvjeđivanja.

U zdravstvenim zadrugama učitelji mogu biti glavni radnici, a važnost i potrebu ovih zadruga po našim selima, — radi slabih higijenskih prilika, radi neuređenih kuća, staja, dubrišta, zahoda, kokošinjaka, radi slabe njege djece, radi slabe prosvijećenosti u domaćinstvu, što sve treba da popravljaju zdravstvene zadruge — mogu na prvom mjestu osjetiti i uvidjeti učitelji i učiteljice po selima.

Rad Privrednog Saveza, kao središta našeg zadrugnog i općeg pri-

vrednog rada mora imati svoj glavni oslonac u učiteljima i sveštenicima.

O ovima, kao i o nekoliko još pitanja pretresalo se je na spomenutoj skupštini, i mi je pozdravljamo sa željom, da se što češće nalazimo u ovakovim razgovorima i pripremama.

N. U.

Ђеврске, 14. juna

Оснивање здравствене задруге у Ђеврскама. — Наше лијепо и напредно мјесто, које лежи на прелазу између Буковице и Котара, које је дало Сјеверној Дакмацији једнога од њених великих људи — пок. Саву Ђелановића — у својој прошлости има најљепших задругних успомена. Ђеловање пок. Спасе Кнежевића, — који је у Ђеврскама основао и водио Земљорадничку Задругу, школовао и упutio у свијет много Ђевршчана, увео вођарство и много другог напредног рада, — омогућило је да се данас одржи у Ђеврскама једна лијепа задругна скупштина, на којој је било поред неколико домаћих учитеља (гг. Беламарића, Саве Лежанића, Тоде Корије и др.) те мјесног свештеника г. проте Јелаче, некад десне руке Спасе Кнежевића, и одличних гости из Книна и Костања (гг. др. Тоде Новаковића, претседника Привредног Савеза, дра Ивана Гргића, претседника П.к. Матице, дра Вука Јовановића, дра Рајка Таузовића и др.)

Скупштина се је одржала у просторијама „Просвјетног друштва“ у Ђеврскама и судећи по људима, по њиховој озбиљности и разумијевању, изгледа да ће ово бити једна од најбољих здравствених задруга.

Ђеврске се лијепо развијају. Имају доста простора за смјештање амбуланте, апотеке, за стан лекара. По том што су ово имућнија села, поједини задругари моћи ће да лакше извршују и друге поправке потребите за здравије живљење: уређују бољу згуду за се и за своје благо, те уводе у своје куће све оно, без чега не могу ни селачке куће бити, нарочито данас, кад је свијет изгубио здравље и кад му треба много њега за одржање.

В.

Karin, 1. juna

Pred početak haranja malarije.

— Više Bukovici, nego Kotarima pripisano naše selo, bez i malo bara, ritova i s vrlo malo lokava, imalo bi da mimoide, bar u onoliko mjeri ovo naše veliko zlo, da nam je po našem općem mišljenju urediti samo jednu stvar. Ta stvar jeste uredjenje ušća naše kratke rječice Karišnice (prosjeći kanal) i obnovenje kanalizacije pri njenom ušću u naše more, na mjestu zvanom „soline fratarske“, kod manastira.

Da je zbilja neuredenost ovoga navedenog uzrok malarije, koja se je kod nas od nazad dvadesetak godina ugnijezdila, više se nego sigurno smatra od svakoga razumnog, a to potvrđuje i iskustvo starijih Karinjana, koji pričaju, da dok nijesu 2 povodnja (prvi 1890 g. i drugi 1915 g.) naprijeli veliki nanos na ušće Karišnice u more, te tako nanosom, skoro odijelili ono vode što ostane u njenom donjem toku (i ako je ona u visini mora) kad ona preko ljeta izgubi onu obilnost vodene mase, a kao posljedica ovoga otkad je sprečeno strujanje vode s ostacima Karišnice za vrijeme plime i oseke mora, pa i dok

su na „solinama fratarskim“, kanali bili uredeni, ko je kod nas vidio komaraca, a i rijetkost je bila, da je koga malarija hvatala. — A pored ovoga, da je baš stvarno ovdje leglo komaraca, čije su ličinke sigurno mogu da razvijaju u onoj žabokračini s malo slanosti i ono dokazuje, što se rojevi komaraca u Karinu najviše vide oko ušća Karišnice, a što se dalje ide sve ih manje ima.

E, pa kad je ovako Karinjani, se nadaju, da će se nadležne higijenske ustanove, sad kad se misli početi opća asanacija, a kao jedini način, kojim će se malariji jednom moći da stane za vrat, povesti i o njima računa, te ih osloboditi ovoga velikoga zla.

F. D., seoski glavlar

Наше поморско рибарство

И ове године као и раније изграђена је статистика морског рибарства за 1930 годину у Министарству саобраћаја.

Укупно је уловљено 6.834.828 кг. рибе, што претставља вриједност 50.205.233 динара. Од уловљене рибе било је извезено у иностранство — у свјетом односно конзервираном стању — 993.066 кг.

Овим ловом било је запослено 17.176 рибара, а употребљено је 5497 лаја на једра и весла, и 82 на мотор, са укупном тонажом од 11.524 тоне, а вриједност њихоа износи динара 25.537.800. Рибарски алат на нашем мору претставља вриједност од 47.706.543 динара.

Од уловљене рибе прерађено је у уљу и на други начин у 14 домаћих фабрика 545.506 кг., од којих је извезено у иностранство 21.300 кг. Усољено је 671.544 кг., од којих је извезено у иностранство 296.580 кг.

Особиту грану рибарске индустрије претставља лов сунђера. Тим се ловом баве рибари из Крапња. Извађено је разним справама или путем ронилаца укупно 93.900 комада сунђера у вриједности од 329.700 динара. Продано је 21.500 комада, тако да има на расположењу још 72.400.

Стање и продукција шкољкаша такође се развија. Продана вриједност износи 596.480 динара.

У лjetном риболову уловљено је укупно 3.230.081 кг. од којих је продано у свјетом стању 1.801.089 кг., а прерађено 1.401.992 кг.

Из ове статистике може се видјети да за сваки 100 динара уложеног капитала у лајама и рибарском алату било је бруто зараде око 75% и да је сваки рибар зарадио просјечно 3353,23 динара бруто. Један килограм рибе продат је просјечно по 7,39 динара. Упоредивши предње цифре са статистичким подацима у 1929 год. излази да је у прошлој години уловљено за 192.083 кг. више рибе, али да је вриједност укупног лова за 379.599 динара мања од оне у 1929.

Број запослених рибара и лаја био је скоро исти као и у 1929 години, иако се може констатовати пораст у модерним рибарским справама тако да се вриједност рибарског алата повисила за преко 2.100.000 динара у 1930 години.

Jesam li poslao pretplatu?